

בני משפחה המשמשים תומכים בקבלת החלטות: סוגיות ואתגרים בהליך המינוי ובמילוי התפקיד

הילה רימון גרינשפן יעל קורן

עריכת לשון: סיגל אשכנזי
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

המחקר הוזמן ומומן על ידי האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | שבט תשפ"ו | פברואר 2026

רקע

קבלת החלטות נתמכת היא הסדר משפטי חדש יחסית שנקבע בתיקון 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות ומיושם מאפריל 2018. קבלת החלטות נתמכת היא חלופה לאפוטרופסות ומטרתה לשמור על האוטונומיה של אדם עם מוגבלות או של אדם זקן. במסגרת יישום החוק גם תוקנו [תקנות](#), והן נכנסו לתוקפן ביוני 2024.

מאז כניסת תיקון מס' 18 לתוקפו ועד שנת 2022 ניתנו כ-1,500 צווי מינוי של תומכים בקבלת החלטות, רובם תומכים קרובים. תומכים קרובים, שלא כמו תומכים מתנדבים ומקצועיים, אינם מקבלים הכשרה כלשהי או ליווי רשמי. עם זאת ממחקרים קודמים עלה שתומכים קרובים נתקלים באתגרים ובשאלות הקשורים לתפקידם. לכן פנה הפיקוח על אפוטרופסות וחלופות לאפוטרופסות באפוטרופוס הכללי שבמשרד המשפטים למכון מאיר-רס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה לערוך מחקר וללמוד על הצרכים של תומכים קרובים בהליך המינוי ועל מענים הנדרשים להם.

מטרות המחקר

1. להעריך את התנהלות פגישות המידע המקדימות למתעניינים בהסדרי קבלת החלטות נתמכת
2. להעריך את התנהלות פגישות ההנחיה לאחר קבלת צו המינוי הזמני
3. למפות את השאלות, האתגרים והצרכים של תומכים קרובים, ולבדוק אם יש בנמצא מענים הנדרשים להם
4. לבדוק בקרב המתעניינים בהסדר של קבלת החלטות נתמכת (בין שהשתתפו בפגישת מידע מקדימה ובין שלא) אם הם מכירים את האפשרות להגנות כלכליות במסגרת צווי מינוי ואת מידת השימוש בהן בפועל (לפי סעיף 68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות)
5. לבחון סיבות לאי-הגשת בקשה לצו מינוי למרות ההתעניינות בו או לאי-סיום תהליך הבקשה לצו מינוי במינוי (הוגשה בקשה אך בית המשפט לא מינה תומך)

שיטה

המחקר נעשה בשיטה מעורבת (mixed methods) בכלי המחקר האלה:

1. שמונה **ראיונות חצי-מובנים** – חמישה ראיונות עם אנשי מקצוע ממשרד האפוטרופוס הכללי ושלושה ראיונות עם מי שמשמשים בפועל תומכים קרובים מתוקף צווי מינוי.
2. **סקר מקוון** בשני נוסחים לשתי אוכלוסיות יעד:
  - א. **תומכים קרובים** מתוקף צו מינוי ומשמשים בתפקיד
  - ב. אנשים שאינם תומכים קרובים אך **התעניינו בעבר בהסדר זה או שהנושא עשוי להיות רלוונטי להם** בשל קרבה לאדם שזקוק לתמיכה בקבלת החלטות

בסך הכול השיבו על השאלון 2,054 משיבים: 1,178 מהם דיווחו כי יש להם צו מינוי לתומך בקבלת החלטות, ו-1,068 מהם משמשים אפוטרופסים (620 הם אפוטרופסים בלבד ו-448 הם גם תומכים קרובים וגם אפוטרופסים).

ממצאים

- עניין בהסדר: המניע העיקרי לבחירה בתמיכה הוא הרצון לשמר את עצמאות האדם ולהימנע מן הסרבול הביורוקרטי ומן הפגיעה באוטונומיה הנלווים להליך המינוי לאפוטרופוס.
- פגישות מידע והנחיה: נמצא שיעור השתתפות נמוך במפגשים אלו. רק 22% מן התומכים השתתפו בפגישת מידע מקדימה, ורק 11% השתתפו בפגישת הנחיה לאחר המינוי. הסיבה העיקרית היא חוסר ידיעה על השירות (יותר מ-65% מן המשיבים).
- הגנות כלכליות: יש מודעות מועטה לאפשרות לקבוע הגנות כלכליות (כגון הערת אזהרה בטאבו או הגבלת חשבון בנק) – רק 37% ידעו על כך, ורק ל-25% מהם נקבעו הגנות בפועל.
- אתגרים בתפקיד: האתגרים הבולטים הם הצורך בייעוץ (48%), צורך במידע נוסף (47%) וקשיים מול גופים רשמיים כגון בנקים שאינם מבינים את תפקיד התומך (38%).
- בלבול בין תפקידים: כ-51% מן התומכים שהם גם אפוטרופסים דיווחו על קושי להבחין בין שני התפקידים.

סיכום

במחקר נמצא כי הצרכים העיקריים של התומכים הקרובים הם צורך לעיתים בייעוץ או בהדרכה, חידוד משמעות תפקיד התומך, הגדרת סמכויות התפקיד (ומגבלותיו) וסיוע בהתנהלות עם גופים רשמיים שאינם מכירים את התפקיד ואת סמכויותיו.

פגישות המידע המקדימות ופגישות ההנחיה הנערכות אינן מממשות את מלוא הפוטנציאל ההסברתי שלהן, ויש לשפר את פרסומן, את התנהלותן ואולי אף את תדירותן. נוסף על כך יש אי-בהירות בקרב המשיבים בנוגע להבדלים בין תפקיד תומך בקבלת החלטות ובין תפקיד אפוטרופוס.

ממצאי המחקר הראו שמעטים מכירים את האפשרות של הגנות כלכליות והשימוש בה לא נפוץ. ייתכן שהסיבה לכך היא חוסר נגישות של מידע.

המלצות מרכזיות

הגברת מודעות ונגישות המידע: היעדר נגישות למידע על קבלת החלטות נתמכת הוא חסם מרכזי ומקשה את הכניסה לתהליך. מומלץ לפעול להעלאת מודעות והסברה לקהל הרחב. יש להגביר מודעות לפגישת המידע המקדימה ולפגישת ההנחיה ולחובת ההשתתפות בהן בהליך המינוי או בתיקוף צו המינוי. לנוכח שביעות הרצון הבינונית מפגישת המידע המקדימה ומפגישת ההנחיה, יש לחשוב על דרכים לשיפור הפגישות ולגיוון הדרכים למסירת המידע הניתן בהן. זאת ועוד, יש להגביר את המודעות לנושא ההגנות הכלכליות ולהנגיש את המידע עליהן.

ייעוץ וליווי: לתומכים קרובים יש צורך בהתייעצות על תפקידם ובמענה על שאלות קונקרטיות שעולות בתמיכה. כדאי להציע להם חומרי הסבר נגישים (סרטונים, חוברות), מתן סיכום כתוב לאחר פגישות המידע המקדמות ופגישות ההנחיה ואף ליווי לזמן מוגבל. יש לפרסם את קו הסיוע הטלפוני של האפוטרופוס הכללי לנושא קבלת החלטות נתמכת.

הסדרת המעמד מול צדדים שלישיים: יש לשקול הנפקת תעודת תומך כדי להקל על התנהלות התומכים מול גופים רשמיים, יש לשקול הפעלת קו טלפוני ייעודי לגופים שלישיים ולספקי שירותים וכן לבחון אפשרות של יצירת "רשם צוים" (registry), בדומה למודל באירלנד.

תוכן עניינים

1	1. רקע
3	2. מטרת המחקר
3	3. שיטה
3	3.1 כלי המחקר
4	3.2 אפיון המשיבים
6	3.3 אתיקה
7	4. ממצאים
7	4.1 עניין בהסדר קבלת החלטות נתמכת
8	4.2 פגישת מידע מקדימה
9	4.3 הגנות כלכליות
11	4.4 פגישת הנחיה לתומך קרוב לאחר קבלת צו מינוי
12	4.5 אתגרים בתמיכה
14	4.6 סיבות לאי-הגשת הבקשה או לאי-קבלת צו מינוי
16	5. סיכום, דיון והמלצות
16	סיכום
16	דיון והמלצות
19	עוד פרסומים של המכון בנושא
20	מקורות

רשימת לוחות

5	לוח 1: מאפייני התומכים הקרובים ומאפייני התמיכה שלהם
8	לוח 2: סיבות לאי-השתתפות בפגישת מידע (באחוזים)
10	לוח 3: מקורות המידע על הגנות כלכליות, מקרב המשיבים ששמעו על הגנות כלכליות
12	לוח 4: סיבות לאי-השתתפות בפגישות הנחיה
13	לוח 5: אתגרים בתמיכה
15	לוח 6: סיבות לאי-בקשה או לאי-קבלה של צו מינוי בקרב משיבים שאינם תומכים

רשימת תרשימים

- 4 תרשים 1: התפלגות המשיבים לפי מינוי תומך בקבלת החלטות ואפוטרופוסות
- 8 תרשים 2: השתתפות בפגישת מידע לפי צו מינוי לתומך בקבלת החלטות או לאפוטרופוס
- 9 תרשים 3: משיבים שידעו על הגנות כלכליות, לפי צו מינוי לתומך בקבלת החלטות או לאפוטרופוס
- 10 תרשים 4: משיבים שנקבע לקרוב משפחתם הגנות כלכליות, לפי צו מינוי לתומך בקבלת החלטות או לאפוטרופוס
- 14 תרשים 5: דרכים מועדפות לקבלת מידע נוסף, על פי המשיבים

1. רקע

בשנת 2016 התקבל תיקון לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 18), התשע"ו-2016. בתיקון הוסדר מנגנון חדש המשמש חלופה לאפוטרופסות לאנשים זקנים ולאנשים עם מוגבלות – קבלת החלטות נתמכת. התיקון לחוק מדגיש את הצורך לפעול על פי רצונו של האדם בד בבד עם השאיפה לשמור על האוטונומיה שלו.

קבלת החלטות נתמכת היא מנגנון משפטי רשמי שמאפשר לאדם עם מוגבלות המתקשה בקבלת החלטות בענייניו/ואו בהבנת מידע אך מסוגל לקבל החלטות עם עזרה ותמיכה מתאימים (להלן: מקבל ההחלטה), להיעזר באדם אחר (להלן: תומך) לצורך קבלת החלטות בענייני רכוש, עניינים אישיים, ובעניינים רפואיים או לצורך עניין מסוים כגון הבנת מידע ולעיתים אף לצורך מימוש החלטותיו. תומך בקבלת החלטות מתמנה בצו בית משפט. יש שלושה סוגים של תומכים בקבלת החלטות:

1. תומכים קרובים – בני משפחה או קרובים אחרים של מקבל ההחלטות (להלן: תומכים קרובים)
2. תומכים מתנדבים – פועלים במסגרת תוכנית הרצה (פיילוט) שהיא פרי שיתוף של ג'וינט-ישראל-מעבר למגבלות עם האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים (להלן: האפוטרופוס הכללי). התומכים המתנדבים עוברים הכשרה מקדימה ומלימים לאורך תקופת ההתנדבות שלהם.¹
3. תומכים מקצועיים – סיימו בהצלחה אחד מקורסי ההכשרה הרשמיים באישור האפוטרופוס הכללי. תומכים מקצועיים רשומים במאגר ייעודי באתר האפוטרופוס הכללי.

באפריל 2018, שנתיים לאחר חקיקת תיקון מס' 18, נכנס לתוקפו החלק בתיקון שמסדיר קבלת החלטות נתמכת. מאז עמל האפוטרופוס הכללי על יישומו והקים מערך קבלת החלטות נתמכת שבראשו עומדת הממונה על קבלת החלטות נתמכת. ביום 18.6.24 פורסמו תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (קבלת החלטות נתמכת) התשפ"ד-2024 (להלן: התקנות). התקנות מסדירות את אופן המימוש של הוראות סעיף 67 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962 (משרד המשפטים, 2024).

פגישת מידע מקדימה

תחילת הליך המינוי לתומך בקבלת החלטות² היא [פגישת מידע מקדימה](#) של המתעניינים בהסדר עם נציגי האפוטרופוס הכללי האמונים על נושא קבלת החלטות נתמכת, כפי שנקבע בנוהל הזמני שפרסם האפוטרופוס הכללי, ולאחר מכן נקבע גם בתקנות. בפגישת המידע המקדימה נציג האפוטרופוס הכללי נותן מידע למתעניינים בהסדר קבלת החלטות נתמכת: מה התחומים שאפשר לקבל בהם תמיכה, מה תפקידיו של התומך ומה סמכויותיו, כיצד אפשר לבטל את המינוי או לשנותו וכן מידע על הגנות כלכליות (כפי שיפורט בהמשך). לפיכך במסגרת הגשת הבקשה לבית המשפט למינוי תומך בקבלת החלטות לקרוב והמסמכים הנדרשים הנלווים אליה, יש לצרף אישור מן האפוטרופוס הכללי על השתתפות בפגישת מידע מקדימה.

¹ נכון למועד פרסום הדוח תוכנית הפיילוט לקראת סיום. השירות של תומכים מתנדבים צפוי להינתן בהמשך על ידי משרד המשפטים באמצעות גוף שייבחר להפעיל את השירות.

² להרחבה על הליך המינוי וסוגיות העולות במסגרתו ראו: רימון-גריןשפן, 2021.

הגנות כלכליות

הוראות סעיף 68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 מעניקות לבית המשפט סמכות כללית להורות על נקיטת אמצעים לשמור על ענייניו של מי שהחוק חל עליו. בין היתר יכול בית המשפט לקבוע אמצעי הגנה כלכליים זמניים או קבועים, לדוגמה: רישום הערת אזהרה בטאבו למניעת מכירה של נכס; קביעת תנאים מיוחדים לניהול חשבון הבנק של האדם, כגון קבלת אישור מגורם אחר, למשל מבית המשפט, להוצאה כספית מסכום מסוים על ידי האדם; שימוש בכרטיסי חיוב מוגבלים כגון כרטיס חיוב נטען שמונפק בבנק; הגבלת חשבון הבנק של בעל החשבון לניהול החשבון ביתרת זכות בלבד; ויצירת חשבון נאמנות לכספיו של אדם (https://www.gov.il/he/service/supported_decision_making).

בפגישת המידע המקדימה, כאמור, אמור להימסר למשתתפים מידע גם על האפשרויות להגנות כלכליות. לפעמים הגנות כלכליות יכולות להחליף את הצורך בתומך או לבוא לצד הצורך במינניו (רימון-גרינשפן, 2021).

פגישת הנחיה

פגישת הנחיה מיועדת לתומכים קרובים בלבד, והיא נערכת לאחר קבלת צו מינני לתומך. לכן לאחר קבלת צו המינני יהיה על התומכים הקרובים ומקבל ההחלטה להיפגש עם נציגי האפוטרופוס הכללי. בפגישה יקבלו המשתתפים הסבר על משמעות החלטת בית המשפט וצו המינני ועל תפקיד התומך ותינתן להם הזדמנות לשאול שאלות או לבקש סיוע בדילמות שהתעוררו בזמן שעבר מהשתתפותם בפגישת המידע המקדימה.

התקנות קובעות כי תחילה יינתן לתומך קרוב **צו זמני** לשלושה חודשים, ובפרק זמן זה עליו להיפגש עם נציגי האפוטרופוס הכללי לפגישת הנחיה. רק לאחר קבלת אישור מן האפוטרופוס הכללי על השתתפות בפגישת הנחיה, יוציא בית המשפט **צו מינני קבוע** (או לתקופת זמן קצובה, כפי שיראה לנכון). ההשתתפות בפגישת הנחיה לתומך קרוב אפוא היא חובה ותנאי לכניסתו של צו המינני לתוקף (https://www.gov.il/he/service/supported_decision_making).

היקף המינניים

מאז כניסת תיקון מס' 18 לתוקפו (אפריל 2018; דן ואורבך ברנע, 2025) ועד שנת 2022 ניתנו כ-1,500 צווי מינני של תומכים בקבלת החלטות (האפוטרופוס הכללי, דוח שנתי, 2022). לפי נתוני האפוטרופוס הכללי הרוב המכריע של התומכים בקבלת החלטות הם תומכים קרובים. תומכים קרובים, שלא כמו תומכים מתנדבים ומקצועיים, אינם מקבלים הכשרה כלשהי או ליווי של מישוהו רשמי בהסדר התמיכה שלהם. עם זאת ממחקרים קודמים עלה שתומכים קרובים נתקלים באתגרים ובשאלות הקשורים לתפקידם (רימון-גרינשפן, 2021).

הפיקוח על אפוטרופסות וחלופות לאפוטרופסות באפוטרופוס הכללי שבמשרד המשפטים פנה למכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל בבקשה לערוך מחקר על תומכים קרובים כדי ללמוד על חסמים ועל קשיים בהליך המינני, על חוויותיהם של תומכים קרובים, על השאלות שנלוות לתפקיד זה, על הצרכים הקשורים לתפקיד התומך ועל מענים שיש לפתח בהתאם, על היקף השימוש בהגנות כלכליות במסגרת מינניים של תומכים קרובים, על הסיבות לא להמשיך לפעמים בתהליך בקשת צו מינני לתומך בקבלת החלטות וכן על הסיבות לאי-מתן צו למרות בחירת הקרובים כן להמשיך בהליך המינני.

2. מטרות המחקר

1. להעריך את התנהלות פגישות המידע המקדימות למתעניינים בהסדרי קבלת החלטות נתמכת
2. להעריך את התנהלות פגישות ההנחיה לאחר קבלת צו המינוי הזמני
3. למפות את השאלות, האתגרים והצרכים של תומכים קרובים, ולבדוק אם יש בנמצא מענים הנדרשים להם
4. לבדוק בקרב המתעניינים בהסדר של קבלת החלטות נתמכת (בין שהשתתפו בפגישת מידע מקדימה ובין שלא) אם הם מכירים את האפשרות להגנות כלכליות במסגרת צווי מינוי ואת מידת השימוש בהן בפועל (לפי סעיף 68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות)
5. לבחון סיבות לאי-הגשת בקשה לצו מינוי למרות ההתעניינות בו או לאי-סיום תהליך הבקשה לצו מינוי במינוי (הוגשה בקשה אך בית המשפט לא מינה תומך)

3. שיטה

3.1 כלי המחקר

המחקר נעשה בשיטה מעורבת (mixed methods) בכלי המחקר האלה:

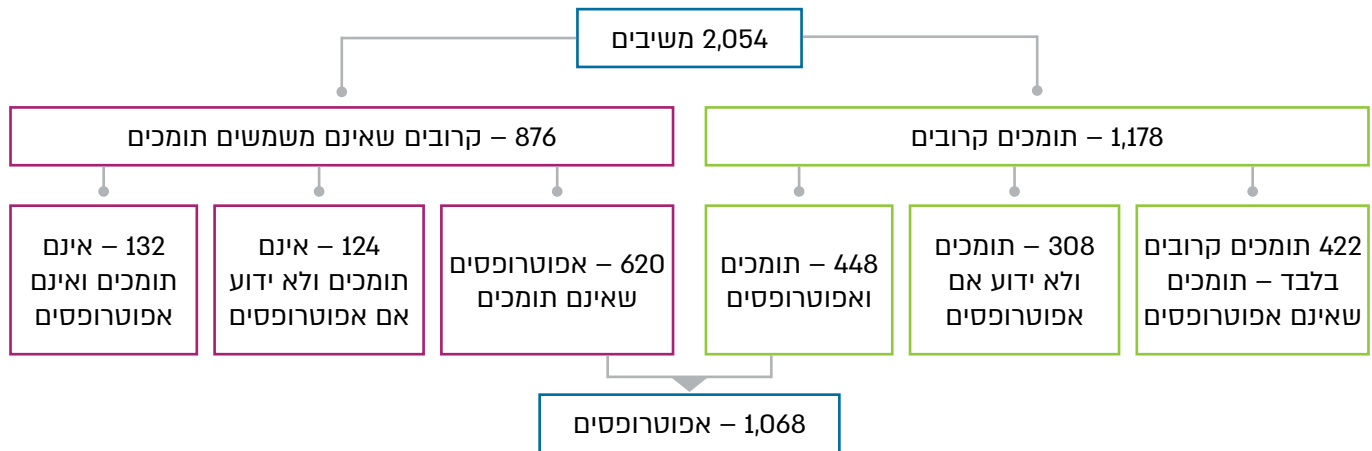
1. שמונה **ראיונות חצי-מובנים** – חמישה ראיונות עם אנשי מקצוע ממשרד האפוטרופוס הכללי ושלושה ראיונות עם מי שמשמשים בפועל תומכים קרובים מתוקף צווי מינוי.
  2. **סקר מקוון** בשני נוסחים לשתי אוכלוסיות יעד:
    - א. **תומכים קרובים** מתוקף צו מינוי ומשמשים בתפקיד
    - ב. אנשים שאינם תומכים קרובים אך **התעניינו בעבר בהסדר זה או שהנושא עשוי להיות רלוונטי להם** בשל קרבה לאדם שזקוק לתמיכה בקבלת החלטות
- הסקרים הופצו הן **לרשימה סגורה** של נמענים הן **בתפוצה רחבה** ובשיטת "כדור שלג" ברשימות תפוצה רלוונטיות ובכלל זה רשימת תפוצה של אפוטרופסים לבני משפחה שקיבלו מינוי בשמונה השנים האחרונות (רשימה של משרד האפוטרופוס הכללי), פרסום בדף הפייסבוק של מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל וכן פרסום בקבוצות פייסבוק רלוונטיות ובקרב ארגוני שירותים. ניתוח הממצאים בוצע באמצעות תוכנת SPSS, גרסה 28. נעשו ניתוחי סטטיסטיקה תיאורית ובדיקות הבדלים מובהקים בעזרת המבחנים χ^2 וניתוח שונות חד-גורמי (anova).

3.2 אפיון המשיבים

בסך הכול השיבו על השאלון 2,054 משיבים משתי אוכלוסיות היעד. **תרשים 1** מתאר את התפלגות המשיבים לפי תמיכה בקבלת החלטות:

- 1,178 משיבים דיווחו כי יש להם צו מינוי לתומך בקבלת החלטות, כלומר הם משמשים תומכים קרובים. 448 מהם תומכים קרובים וגם אפוטרופסים של קרוב המשפחה, 422 מהם תומכים קרובים בלבד ו-308 תומכים קרובים ולא ידוע אם הם גם אפוטרופסים.
- 876 משיבים ציינו שאין להם צו מינוי לתומך בקבלת החלטות. מהם 620 משמשים אפוטרופסים לקרוב המשפחה שעליו מילאו את הסקר, 132 משיבים אינם תומכים ואינם אפוטרופסים ו-124 אינם תומכים ולא ידוע אם הם אפוטרופסים.
- בסך הכול השיבו על השאלון 1,068 אפוטרופסים (620 הם אפוטרופסים בלבד ו-448 הם גם תומכים קרובים וגם אפוטרופסים).

תרשים 1: התפלגות המשיבים לפי מינוי תומך בקבלת החלטות ואפוטרופסות (במספרים)

לוח 1 מציג מאפיינים עיקריים של התומכים הקרובים שהשיבו לשאלות בנושא זה ומאפיינים עיקריים של אופי התמיכה שהם מספקים. 77% מן המשיבים קיבלו את צו המינוי שנה ויותר לפני מילוי הסקר, ל-78% ניתן צו מינוי לצמיתות (להבדיל מצו זמני - 12%), ו-47% מן המשיבים ציינו שיש תומך נוסף למקבל ההחלטות מלבדם.

כאמור, צו מינוי לתומך בקבלת החלטות יכול להינתן בענייני רכוש, בענייני בריאות, בעניינים אישיים או לצורך עניין מסוים, כולם או חלקם, בקביעות או לפרק זמן קצוב. תחומי התמיכה העיקריים שנקבעו לפי דיווח התומכים הם ענייני בריאות ורכוש (80% ו-78%, בהתאמה).

אשר לקרבה המשפחתית של התומכים הקרובים למקבלי החלטות, 42% מן המשיבים על השאלה השיבו שמקבל ההחלטות הוא הורה, ו-27% השיבו שמקבל ההחלטות הוא ילדם. כשליש ממקבלי החלטות הם בני 66 ויותר. 35% הם בני 36-65 ו-24% הם בני 18-25.

לוח 1: מאפייני התומכים הקרובים ומאפייני התמיכה שלהם (באחוזים) ^

מאפיינים עיקריים	%
ותק צו המיני	
עד שנה	23
יותר משנה	77
תוקף צו המיני	
לצמיתות	78
זמני	12
לא יודע / לא זוכר	10
תחומי תמיכה	
עניינים רפואיים	80
ענייני רכוש	78
עניינים אישיים	65
עניין מסוים	4
לא יודע / לא זוכר	10
תומך נוסף בקבלת החלטות	
כן	47
לא	53
קרבה משפחתית למקבל ההחלטות	
הורה	42
ילד/ה	27
אח/ות	14
בן/בת זוג	6
דוד/ה, אחיינית, בן/בת דוד	5
קרוב אחר (כגון גיס/ה או הורה של בן/בת הזוג)	3
אחר (כגון שכנה והיכרות על רקע מקצועי)	3
גיל מקבל ההחלטות	
25-18	24
35-26	9
65-36	35
75-66	11
+75	21

^ לכל אחת מן השאלות היה מספר שונה של משיבים. טווח המשיבים היה 373-438.

3.3 אתיקה

המחקר אושר על ידי ועדת האתיקה של מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. לאנשי המקצוע שרואיינו למחקר הובטחה אנונימיות אך אי אפשר היה להבטיח סודיות. למרואיינים המשמשים תומכים בקבלת החלטות לקרובי משפחתם הובהר כי השתתפותם במחקר היא בהתנדבות בלבד ובאפשרותם לסרב לענות על שאלות מסוימות או להפסיק את הריאיון עימם בכל עת. כל המשתתפים נתנו הסכמה בעל פה להשתתף במחקר. ההקלטות והתמלולים נשמרו בתיקיות ממוחשבות מאובטחות על פי נוהלי אבטחת מידע. האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים אישר למכון ברוקדייל לשלוח סקר בשמו לרשימת אנשי הקשר שלו לנושא קבלת החלטות נתמכת שאותה גיבש מקרב משתתפי פגישות מידע והנחיה ומקבלי צווי מינוי.

4. ממצאים

פרק הממצאים מבוסס על הסקר המקוון ועל ראיונות העומק. בסקר המקוון יכלו הנבדקים לדלג על כל שאלה שלא רצו להשיב עליה או גרמה להם אי-נוחות, ולכן מספר המשיבים לכל שאלה שונה לפי מספרם בפועל.

4.1 עניין בהסדר קבלת החלטות נתמכת

מי שמשמשים תומכים קרובים נשאלו על הסיבות להתעניינותם הראשונית בהסדר של קבלת החלטות נתמכת. הסיבות העיקריות שצינו היו:

1. קרוב המשפחה זקוק לתמיכה כלשהי או ליעוץ וליווי, אבל הוא או המשפחה אינם רואים צורך באפטרופסות.

בעבר הייתי בפועל אפטרופוס של אבא [שלי] ז"ל, והתהליך היה קשה אבל הכרחי. כיום מרבית ההחלטות של הבת שלי הן עצמאיות, ואין צורך באפטרופוס אלא בתמיכה ויעוץ כלכליים בעיקר.

הבן שלי על הספקטרום בתפקוד גבוה, לא צריך אפטרופוס אבל כן צריך עזרה. תומך החלטות נראה כמו משהו מתאים.

2. הם רואים במינוי אפטרופוס החלטה המכבידה על התנהלות המשפחה לעומת צו מינוי לתומך המקל את ההתנהלות עם גופים רשמיים.

לבני מלאו 18, וגופים בארץ סירבו לתת לנו מידע לגבי או לבצע פעולות עבורו.

הבת שלי עניינה אותי ורצתה בכך. נושא האפטרופסות מורכב עם כל נוהלי ההגשה.

3. הם רואים בקבלת החלטות נתמכת חלופה עדיפה המשמרת עצמאות ואוטונומיה לעומת אפטרופסות שפוגעת בהן.

החלופה של תומך החלטה מעודדת תחושת עצמאות וביטחון עצמי ופוגענית פחות מאפטרופסות, ומאפשרת לנתמך לקבל החלטות על חייו [לצד] תוך קבלת סיוע בהנגשת נתונים.

יש לנו בחור מיוחד על הרצף, והתעניינו במינוי הזה כיוון שרצינו להיות אפטרופסים עליו, ונאמר לנו שיש גם אפשרויות אחרות וזאת אחת האפשרויות שהתאימה לנו ולבנו.

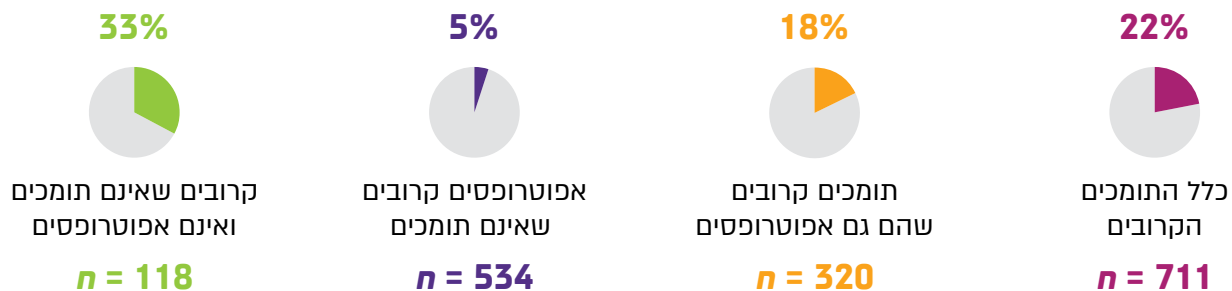
סיבות דומות להתעניינות בהסדר קבלת החלטות נתמכת נמצאו גם בקרב משיבים שאינם משמשים תומכים קרובים.

4.2 פגישת מידע מקדימה

השתתפות בפגישת מידע מקדימה

בתרשים 2 אפשר לראות את היקף ההשתתפות המצומצם של תומכים קרובים בפגישת מידע. אומנם מאז נכנסו התקנות לתוקף ביוני 2024 יש חובת השתתפות בהן, אולם לא נמצאו הבדלים בין תומכים קרובים עם ותק של עד שנה לתומכים עם ותק של יותר משנה בהשתתפות בפגישות מידע.

תרשים 2: השתתפות בפגישת מידע לפי צו מינוי לתומך בקבלת החלטות או לאפוטרופוס

סיבות לאי-השתתפות בפגישת מידע מקדימה

978 משיבים (תומכים קרובים ושאינם תומכים קרובים) שדיווחו שלא השתתפו בפגישת מידע נשאלו לסיבות לכך. 77% מהם ענו שלא ידעו על השירות, 15% ענו שלא ראו בה צורך ו-8% נתנו תשובה אחרת (כגון לא חשבתי שרלוונטי עבורי או הפגישה התקיימה אך לא נכחתי בה). בדיקה בקרב המשיבים שהם תומכים קרובים בלבד הראתה שיעורים דומים (ראו לוח 2). (n = 456; ראו לוח 2).

לוח 2: סיבות לאי-השתתפות בפגישת מידע (באחוזים)

לא השתתפו בפגישת מידע (n = 978)	
77	לא ידעתי שקיים כזה שירות
15	לא ראיתי בזה צורך
8	אחר [^]

[^] אחר, למשל, לא חשבתי שרלוונטי עבורי או הפגישה התקיימה אך לא נכחתי בה.

השתתפות קרוב המשפחה בפגישת המידע המקדימה

מתוך 201 משיבים (תומכים קרובים ושאינם תומכים קרובים) שענו על השאלה אם קרוב משפחתם השתתף איתם בפגישת המידע 58% השיבו בחיוב.

בקרב התומכים הקרובים שהשיבו על שאלה זו נמצא אחוז דומה של השתתפות מקבל ההחלטות בפגישת המידע.

תרומת פגישת המידע למשתתפים בה

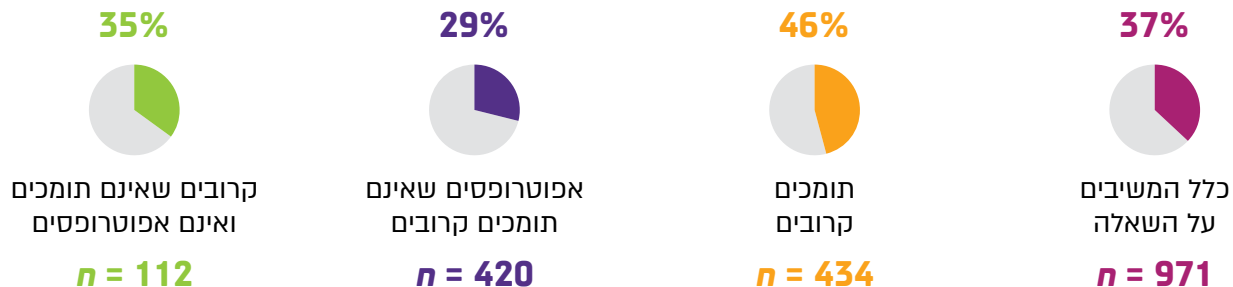
משיבים נשאלו על מידת שביעות הרצון שלהם מפגישות המידע. מתוך 203 משיבים (תומכים קרובים ושאינם תומכים קרובים) שציינו כי השתתפו בפגישת מידע 71% אמרו שהיא סיפקה להם מידע והסברים על הסדר קבלת החלטות נתמכת ועל תפקיד התומך במידה רבה. שיעור דומה (69%) נמצא בקרב משיבים שהם תומכים קרובים. על פי מדד איכות השירות הממשלתי לציבור, שביעות רצון בשיעור 70% נתפסת בינונית (מערך הדיגיטל הלאומי, 2025). מכאן עולה כי מידת שביעות הרצון של המשתתפים בפגישות המידע היא בינונית. עם זאת רוב המשיבים על השאלה "איך לדעתך אפשר לשפר את פגישת המידע?", ציינו שפגישת המידע הייתה מועילה, נעימה וסיפקה את המידע הנדרש ואין מה לשפר בה עוד.

4.3 הגנות כלכליות

כל המשיבים נשאלו אם ידעו על האפשרות שבית המשפט יקבע הגנות כלכליות על רכושו של האדם (בן המשפחה עם המוגבלות / מקבל ההחלטות). 971 משיבים השיבו על השאלה. 37% מתוכם ענו בחיוב על השאלה, והם נשאלו שלוש שאלות המשך בנושא (תרשים 3).

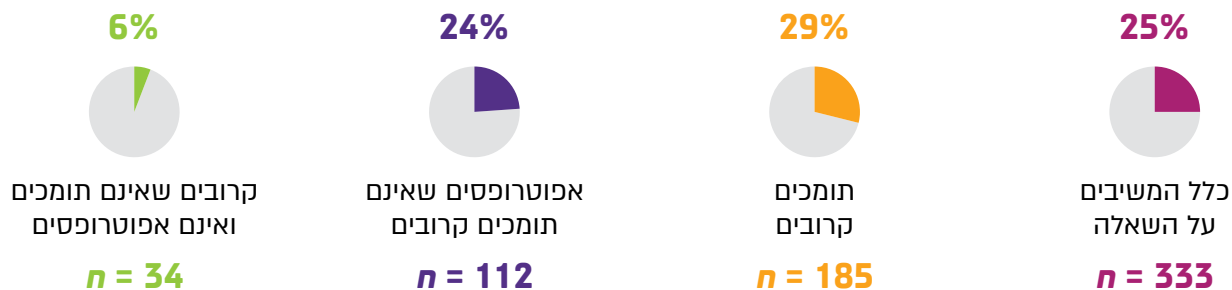
על השאלה האם בית המשפט קבע הגנות כלכליות על קרוב המשפחה השיבו 333 משיבים ומתוכם 25% ענו שבית משפט קבע הגנות כלכליות על בן המשפחה עם המוגבלות (תרשים 4).

תרשים 3: משיבים שידעו על הגנות כלכליות, לפי צו מינוי לתומך בקבלת החלטות או לאפוטרופוס[^]

[^] לא כל המשיבים השיבו על השאלה אם הם אפוטרופסים של בן המשפחה עם המוגבלות, ולכן אי אפשר היה לשייכם לקבוצה כלשהי.

תרשים 4: משיבים שנקבע לקרוב משפחתם הגנות כלכליות, לפי צו מינוי לתומך בקבלת החלטות או לאפוטרופוס[^]

[^] לא כל המשיבים השיבו על השאלה אם הם אפוטרופסים של בן המשפחה עם המוגבלות, ולכן אי אפשר היה לשייכם לקבוצה כלשהי.

312 משיבים שידעו על האפשרות של קביעת הגנות כלכליות, נשאלו גם כיצד נודע להם על כך (לוח 3). 47% מן המשיבים דיווחו שמצאו מידע בעצמם ו-23% שמעו על כך מעורך דין או מאיש מקצוע אחר. 14% דיווחו שנודע להם על כך בכגישת המידע עם נציגי האפוטרופוס הכללי ועוד 14% מעובדת סוציאלית במחלקה לשירותים חברתיים. רוב המשיבים אפוא מצאו מידע בעצמם באינטרנט. מבדיקת צוות המחקר עלה שהמידע על הגנות כלכליות אינו נגיש דיו בחיפוש חופשי באינטרנט ואפשר למצוא אותו רק בחיפוש ממוקד בתוך עמוד ההסבר על קבלת החלטות נתמכת שבאתר האפוטרופוס הכללי.

לוח 3: מקורות המידע על הגנות כלכליות, מקרב המשיבים ששמעו על הגנות כלכליות (באחוזים)

מקור המידע	סך המשיבים (n = 312)
מצאו מידע בעצמם באינטרנט	47
עורך דין או איש מקצוע אחר (כגון פקיד בנק)	23
עובדת סוציאלית במחלקה לשירותים חברתיים	14
כגישת המידע עם נציגי האפוטרופוס הכללי	14
קרובי משפחה או מחברים	12
עובדת סוציאלית לסדרי דין	5
במהלך דיון בבית משפט	5
אחר (כגון עמותות, הרצאות או השתלמויות)	12

4.4 פגישת הנחיה לתומך קרוב לאחר קבלת צו המינוי

תומכים קרובים נשאלו אם השתתפו בפגישת הנחיה. 11% בלבד מתוך 655 משיבים על השאלה הזאת אמרו שהשתתפו בפגישת הנחיה. בדיקה בקרב מי שקיבל צו בשנה האחרונה (דהיינו, לאחר כניסת התקנות לתוקף; $n = 91$) העלתה שיעור דומה – רק 10% מהם אמרו שהשתתפו בפגישת הנחיה.

תומכים קרובים נשאלו על מידת שביעות הרצון שלהם מפגישת ההנחיה. מי שהשתתפו בפגישת ההנחיה נשאלו עד כמה היא נתנה להם ידע מספק בתוכן הצו ובתפקידם כתומכים בקבלת החלטות. 65% מן המשיבים על השאלה אמרו שהפגישה נתנה להם מספיק ידע להבין את תוכן הצו ואת תפקידם כתומכים. כלומר, על פי מדד איכות השירות הממשלתי לציבור שנזכר לעיל (מערך הדיגיטל הלאומי, 2025), מידת שביעות הרצון של המשתתפים בפגישה מן הפגישה הייתה בינונית בלבד.

משיבים הציעו רעיונות אחדים לשיפור הפגישה ולהנגשת המידע שנמסר בה:

1. אפשרות לפנות שוב בעצמם בעתיד לרעיון, להתייעצות ולהדרכה נוספת וכן שאיש מקצוע ממשרד האפוטרופוס הכללי אף יזמין לפגישת הנחיה בקביעות בכל כמה שנים.
2. הכנת הסבר כתוב ונגיש בכלל וסיכום בכתב של המפגש בפרט. אפשר לשלוח הסברים אלו למשתתפים בתום המפגש בדואר אלקטרוני ולהעלות את ההסבר לאתר האפוטרופוס הכללי.
3. לחדד את תפקיד התומך וסמכויותיו:

” הפגישה סיפקה מידע רב [---] רצוי לחדד את הפעולות שניתן ולא ניתן לבצע מול הבנק כתומך החלטה.”

” להסביר מה אפשר לעשות עם המעמד הזה בפועל, בתכל'ס איפה ואיך אפשר להשתמש בזה.”

” ענו לי על כל השאלות, אבל ברקע עדיין קיימת אי-בהירות מסוימת לגבי תפקיד התומך. כי לא תמיד הנתמך לגמרי כשיר לקבל החלטה. זה אינדיווידואלי.”

מי שענה שלא השתתף בפגישת הנחיה נשאל על הסיבות לכך, **לוח 4** מציג את תשובותיהם. 65% מן המשיבים שלא השתתפו בפגישה לא ידעו כלל שהם צריכים להשתתף בפגישה לאחר קבלת הצו. כאמור, לא נמצאו הבדלים בהשתתפות בפגישת הנחיה לפי הוותק בתמיכה ולפי דרגת הקרבה למקבל ההחלטות. כלומר, גם לאחר כניסת התקנות לתוקפן לא ידעו רוב המשיבים כי חלה עליהם חובת ההשתתפות בפגישות הנחיה, ושיעורי ההשתתפות בהן לא עלו.

מן התשובות לשאלות הפתוחות בסקר עלתה תמונה דומה לסיבות לא-השתתפות בפגישת ההנחיה. הסיבה המרכזית שציינו משיבים הייתה שלא הזמנו לפגישת הנחיה ולא היו מודעים להן ולדרישה בהן.

כלומר, המשיבים ציפו שבמקרה שיש חובה להשתתף בפגישה זו, עליהם לקבל הזמנה רשמית להשתתף בה מן האפוטרופוס הכללי. נוסף על כך היו משיבים שענו שגם אם ידעו על הפגישה, לא ידעו שחובה להשתתף בה או לא היה להם עניין בכך.

מן התשובות הפתוחות גם עלה **בלבול בין פגישת המידע המקדימה לפגישת ההנחיה לאחר קבלת צו המינוי**, ואנשים לא תמיד הבדילו ביניהן, לדוגמה: "כן השתתפתי, לפני קבלת צו המינוי".

לוח 4: סיבות לאי-השתתפות בפגישות הנחיה (באחוזים)

למה לא השתתפו בפגישת הנחיה	סך הכול (n = 490)
לא ידעו שצריך להשתתף	65
לא הרגישו צורך	16
לא ידעו למי לפנות	13
אחר או לא זוכרים	6

4.5 אתגרים בתמיכה

לתומכים הקרובים הוצגה רשימה של היגדים הקשורים לאתגרים שעלולים להתעורר בתמיכה, והם התבקשו לדרג את מידת ההסכמה שלהם עם ההיגד בסולם של 5 דרגות: מ-1 – לא מסכים כלל, עד 5 – מסכים במידה רבה מאוד. **לוח 4** מציג את האתגרים בתמיכה.

כמעט מחצית מן המשיבים ציינו את הצורך להתייעץ לעיתים במסגרת התמיכה ואת הצורך במידע נוסף על תפקידם כתומכים (48% ו-47%, בהתאמה). 38% דיווחו על קושי עם אנשי מקצוע רשמיים שאינם מבינים את תפקידם כתומכים. לבסוף, צוינו אתגרים שנובעים מקושי להבין את סמכויות התומך, מצורך בליווי וכן מקושי להבין את צו המינוי (29%, 27% ו-26%, בהתאמה). 51% מתוך 186 משיבים שהם גם אפוטרופסים וגם תומכים קרובים הסכימו שהם מתקשים להבדיל בין שני התפקידים האלה (**לוח 5**).

לא נמצאו הבדלים במידת ההסכמה בין התומכים הקרובים לפי הוותק בתמיכה, דרגת הקרבה של מקבל ההחלטות וההשתתפות או אי-ההשתתפות בפגישת הנחיה.

המשיבים נשאלו אם יש אתגרים נוספים שהם נתקלים בהם. גם כאן עלו אתגרים בירוקרטיים והתנהלות עם אנשי מקצוע שאינם מכירים את התחום, כגון בנקים. אתגרים אחרים הם שלא ברורה האחריות האישית של התומך, לדוגמה בנושאים רפואיים או כלכליים, אי-הסכמה בין מקבל ההחלטות והתומך, חוסר-הבנה של התפקיד וכן עניין סמכויות התומך או פקפוק בתמיכה ותחושה שהתפקיד מיותר:

לדעתי, כל עוד מילתו של התומך, לאחר שיחה עם הנתמך, אינה קובעת, תפקידו של התומך מיותר לחלוטין.

היו גם שציינו שמשרד האפוטרופוס הכללי לא זמין לסייע במקרה הצורך.

לוח 5: אתגרים בתמיכה[^] (באחוזים)^{^^}

סך הכול (n = 447)	
48	אני צריך לעיתים להתייעץ על שאלות שעולות אצלי במסגרת תפקידי כתומך
47	אני זקוק לפעמים למידע נוסף על התפקיד שלי כתומך בקבלת החלטות
38	גורמים רשמיים, למשל הבנק או קופת החולים, לא מבינים את התפקיד שלי כתומך ואת הסמכויות שלי
29	אני לא מבין מה אני יכול ומה אני לא יכול לעשות בתור תומך בקבלת החלטות, למשל, האם אני יכול לבצע פעולות בחשבון הבנק של מקבל ההחלטות
27	אני מרגיש שאני זקוק לליווי כדי לשמש כתומך
26	אני מתקשה להבין את צו המינוי לתומך בקבלת החלטות
51 ^{^^^}	אני מתקשה להבדיל בין התפקיד שלי כתומך ובין התפקיד כאפוטרופוס

[^] מי שהשיב "במידה רבה מאוד" או "במידה רבה".

^{^^} אפשר היה לסמן כמה תשובות, לכן האחוזים אינם מסתכמים ב-100%.

^{^^^} משיבים שהם תומכים קרובים וגם אפוטרופסים (n = 186).

כאשר נשאלו המשיבים מה יכול לסייע להם בתפקידם כתומכים בקבלת החלטות, הם ענו: הדרכה למקבלי ההחלטות על משמעות התמיכה, העלאת מודעות לתפקיד התומך בקרב גופים וספקי שירותים כמו בנקים או קופות החולים באמצעות הדרכה, כרטיס זיהוי לתומך או מסמך אישור רשמי אחר, מתן מידע, ליווי, הדרכה וסיוע לתומכים וכן הסבר נוסף על הגנות כלכליות.

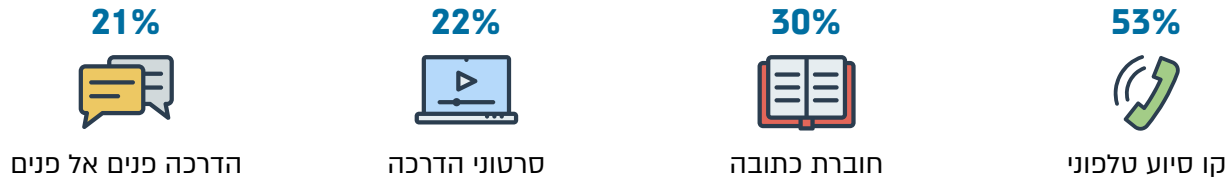
דרכים לקבלת מידע על תפקיד התומך וסמכויותיו

35% מן התומכים הקרובים ציינו שלא ידעו שיש מוקד מידע של האפוטרופוס הכללי לעניין קבלת החלטות נתמכת, 30% מן המשיבים ציינו שפנו בעבר למוקד, ו-35% ציינו שלא פנו כי לא הרגישו צורך (n = 460).

תומכים קרובים נשאלו כיצד היו רוצים לקבל מידע נוסף על תפקיד תומך, חוץ מפגישת ההנחיה, במקרה הצורך. **תרשים 5** מציג את התפלגות התשובות (n = 463). אפשר לראות שהדרך לקבלת מידע שרוב המשיבים (53%) העדיפו היא קו סיוע טלפוני. דרכים רצויות אחרות לקבלת מידע הן חוברת כתובה (30%), סרטוני הדרכה והדרכה קבוצתית פנים אל פנים (כ-20%). 12% מן המשיבים אמרו שאין להם צורך בעוד מידע.

המשיבים על השאלה הפתוחה כיצד היו מעדיפים לקבל סיוע ציינו זום וסיוע טלפוני באמצעות מוקד פניות טלפוני נגיש וזמין, חוברת הדרכה כתובה, סרטון הסבר, אתר אינטרנט שמאפשר לשלוח פנייה, כתובת דואר אלקטרוני לפנייה, יצירת קשר בהודעות טלפוניות (ווטסאפ) ואיש קשר במשרד האפוטרופוס הכללי.

תרשים 5: דרכים מועדפות לקבלת מידע נוסף, על פי המשיבים (n = 463)

אפשר היה לסמן כמה תשובות, לכן האחוזים אינם מסתכמים ב-100%.

4.6 סיבות לאי-הגשת הבקשה או לאי-קבלת צו מינוי

כאמור, 876 מן המשיבים אינם משמשים תומכים קרובים. 27% מהם דיווחו ששמעו על קבלת החלטות נתמכת. 51% ממי ששמעו על כך התעניינו בכך בפועל (למשל דרך התייעצות עם מכר או איש מקצוע, חיפוש מידע באינטרנט או פנייה לאפוטרופוס הכללי).

461 משיבים שאינם תומכים ענו על שאלה על הסיבות לכך שאין להם צו מינוי. 452 מהם ענו שלא הגישו בקשה לקבלת צו מינוי - 60% השיבו שהיה חסר להם מידע על כך והיתר לא חשבו שזה מתאים לצורכיהם, מתוכם: 41% העדיפו להגיש בקשה לאפוטרופסות ו-15% נוספים החליטו שההסדר לא מתאים להם. רק תשעה משיבים (2%) הגישו בקשה לצו מינוי אך לא קיבלו אותו ממגוון סיבות (לדוגמה, עובדת סוציאלית לסדרי דין לא המליצה על המינוי; **לוח 6**).

תמונה דומה עולה מן המענה על השאלה הפתוחה מדוע הם לא הגישו בקשה או לא קיבלו צו מינוי, שם צוינו שתי סיבות עיקריות: (1) לדעת המשפחה האדם לא יכול לקבל החלטות בעצמו ולכן הסדר תמיכה לא מתאים או רלוונטי לו, והם בחרו בהסדר אפוטרופסות בחלופה אחרת, למשל ייפוי כוח מתמשך, או שלא ראו צורך בהסדר כלשהו כרגע; (2) הם הגישו בקשה לצו מינוי לתומך בקבלת החלטות, אך היא לא התקבלה. יש לציין שמן הסקר עולה כי היו מקרים בודדים בלבד שבהם הוגשה בקשה לצו מינוי אך היא לא התקבלה.

לוח 6: סיבות לאי-בקשה או לאי-קבלה של צו מינוי בקרב משיבים שאינם תומכים (באחוזים) ^

סיבות לאי-הגשת בקשה לצו מינוי לתומך בקבלת החלטות	אפוטרופסים שאינם תומכים קרובים (n = 396)	אינם תומכים קרובים ואינם אפוטרופסים (n = 59)	סך המשיבים (n = 461)
לי או לבן המשפחה לא היה מספיק מידע על מהי קבלת החלטות נתמכת	59	63	60
אני או בן המשפחה העדפנו להגיש בקשה לאפוטרופסות**	45	10	41
אני או בן המשפחה החלטנו שהסדר של קבלת החלטות נתמכת לא מתאים לנו**	12	31	15
הגנות כלכליות שקבע בית משפט נתנו מענה מספק ולא היה לנו צורך לבקש גם צו מינוי לתומך בקבלת החלטות	5	5	5
הגשנו אבל לא קיבלנו מסיבה כלשהי (למשל, עובדת סוציאלית לסדרי דין לא המליצה על המינוי או סיבה אחרת)	2	1	2

** $p < .01$

^ אפשר היה לסמן כמה תשובות, לכן האחוזים אינם מסתכמים ב-100%.

5. סיכום, דיון והמלצות

סיכום

קבלת החלטות נתמכת היא הסדר משפטי חדש שנקבע בתיקון 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות ומיושם מאפריל 2018 (דן וברנע-אורבך, 2025). במסגרת היישום גם תוקנו תקנות, והן נכנסו לתוקפן ביוני 2024.

תומכים קרובים הם קבוצת התומכים הגדולה ביותר. מן המחקר עלה שיש להם אתגרים בתמיכה כיוון שקבוצה זו, להבדיל מתומכים מתנדבים ומתומכים מקצועיים, אינה מקבלת הכשרה לשמש בתפקיד זה, ואינה פועלת במסגרת מוגדרת שמעניקה לה ליווי, הדרכה או ייעוץ בקביעות. הצרכים העיקריים שלהם הם הצורך בייעוץ או בהדרכה מעת לעת, חידוד משמעות תפקיד התומך, הגדרת סמכויות התפקיד (ומגבלותיו) וסיוע בהתנהלות עם גופים רשמיים שאינם מכירים את התפקיד ואת סמכויותיו.

זאת ועוד, למרות השקעת המשאבים וחשיבות פגישות המידע המקדימות הנערכות בתחילת הליך המינוי ופגישות ההנחיה הנערכות לאחר קבלת צו המינוי, פגישות אלו אינן מממשות את מלוא הפוטנציאל ההסברתי שלהן, ויש לשפר את פרסומן, את התנהלותן ואולי אף את תדירותן.

לבסוף, יש אי-בהירות בקרב המשיבים בהבדלים בין תפקיד תומך בקבלת החלטות ובין תפקיד אפוטרופוס.

דיון והמלצות

מן הסקר עלה כי יש קבוצה גדולה, כחמישית מן המשיבים, של תומכים קרובים המשמשים גם אפוטרופסים לקרובי משפחתם. זאת בשונה מן הידוע היום לאפוטרופוס הכללי על מאפייני התומכים הקרובים. ייתכן שהפער בין הנתונים נובע מאי-בהירות בקרב המשיבים בנושאים מהות תפקיד התומך וההבדל בין תפקיד זה לתפקיד אפוטרופוס. על כן יש לשפר את המידע שניתן בנושא. עם זאת ייתכן שהפער נובע מהיעדר מידע של האפוטרופוס הכללי על מאפייני קבוצת התומכים הקרובים. פער זה מחזק את הצורך בהקמת מאגר צוים ומעקב אחר הצוים שניתנו ולהתאים את שירותי האפוטרופוס הכללי לצורכי קבוצת התומכים ולצורכי מקבלי ההחלטות.

פגישת מידע מקדימה

שיעור קטן של תומכים קרובים השתתף בפגישת מידע מקדימה, ורבים מהם דיווחו שלא ידעו על השירות. התמונה דומה גם בקרב תומכים קרובים שהתמנו בשנה שלאחר כניסת תקנות קבלת החלטות נתמכת לתוקף. לפיכך יש להגביר מודעות לשירות ולהיות שלב חובה בהגשת הבקשה למינוי תומך בקבלת החלטות.

נוסף על כך לנוכח שביעות הרצון הבינונית מפגישת המידע המקדימה, יש לחשוב על דרכים לשיפור הפגישות ולגיוון הדרכים להעברת המידע. כדאי גם לשקול להציע פגישת המשך לאחר עיבוד המידע הראשוני. יש להכין הסברים (חוברת, סרטונים)

שיחולקו בסיום הפגישה, יפורסמו באתר האינטרנט של האפוטרופוס הכללי ויצוגו מידע פשוט וברור על קבלת החלטות נתמכת, תפקיד התומך והליך המינוי ועל נושא הגנות כלכליות. חשוב גם להנגיש את פרסום האפשרויות ליצירת קשר עם האפוטרופוס הכללי בקו הסיוע הטלפוני או בדואר אלקטרוני.

היעדר נגישות למידע על קבלת החלטות נתמכת הוא חסם מרכזי ומקשה את הכניסה לתהליך, כך גם לדעת מי שאינו תומך. מומלץ להגדיר קהלים ולהציע להם מפגשי מידע והסברה על משמעות ההסדר ועל הליך המינוי. מומלץ גם לחשוב על דרכים נוספות להעלאת מודעות והסברה לקהל הרחב.

הגנות כלכליות

כאמור, אפשר לקבוע הגנות כלכליות על רכושו של אדם חוץ מקבלת החלטות נתמכת או במקומה. זה כלי חשוב בשמירה על עצמאות ואוטונומיה של אדם לצד הגנה עליו לפי הצורך ולפי רצונו. ממצאי המחקר הראו שמעטים מכירים את האפשרות הזאת והשימוש בה לא נפוץ. ייתכן שהסיבה לכך היא חוסר נגישות של המידע על הגנות כלכליות. רוב המשיבים מצאו מידע על נושא זה בעצמם באינטרנט, אם כי המידע על הנושא אינו נגיש דיו, וקשה לאתרו בחיפוש חופשי במנועי החיפוש.

מומלץ לשפר את נגישות המידע על הגנות כלכליות באתר האינטרנט של האפוטרופוס הכללי, לוודא כי המידע על הגנות כלכליות מוצג לכל המשתתפים בפגישות המידע המקדימות באופן נגיש וברור וכן לחשוב על דרכים נוספות להעלאת המודעות לאפשרות הזאת, כגון הדרכות לעובדות סוציאליות לסדרי דין או בקהילה, לאנשי מקצוע נוספים ולשופטי בתי משפט לענייני משפחה.

פגישת הנחיה

פגישת ההנחיה לאחר קבלת צו המינוי היא שלב חובה בתהליך המינוי ונדרשת לתיקוף צו המינוי, גם טרם התקנת התקנות. עם זאת רק שיעור קטן מקרב התומכים הקרובים דיווחו שהשתתפו בפגישת הנחיה, ושיעור ההשתתפות היה נמוך גם בקרב תומכים קרובים שקיבלו צו מינוי לאחר כניסת התקנות לתוקפן. רוב המשיבים במחקר לא ידעו כלל שהם צריכים להשתתף בפגישה, לכן יש להעלות מודעות לחובת ההשתתפות בפגישת הנחיה ולהבנות את תהליך המינוי באופן שיחייב השתתפות בה. יש להבהיר את ההבדל בין פגישת המידע המקדימה ובין פגישת ההנחיה לאחר קבלת הצו. מומלץ לחשוב על דרכים להעברת מידע זה במסגרת מתן צו המינוי.

נוסף על כך נוכח שביעות הרצון הבינונית מפגישות ההנחיה והתשובות על הסקר, נדמה כי יש חוסר הבנה בתפקיד התומך ובסמכויותיו גם לאחר ההשתתפות בהן. מומלץ לחשוב על דרכים לשיפור פגישות ההנחיה ולהנגשת המידע הניתן בהן. גם לקראת פגישות אלו אפשר להכין הסברים (חוברת, סרטונים או להפיק סיכום כתוב של הפגישה) ודרכים ליצירת קשר עם האפוטרופוס הכללי במקרה הצורך.

יש לשקול גם לערוך לפחות פגישת הנחיה אחת נוספת פנים אל פנים, מקוונת או בטלפון בשנה הראשונה למינוי תומך בקבלת החלטות.

אתגרים בתמיכה

אתגרים מרכזיים של תומכים קרובים, כפי שעלו מן הממצאים, נובעים מן הצורך בהתייעצות על תפקידם ובמענה על שאלות קונקרטיות שעולות בתמיכה. לכן כדאי לאפשר לתומכים קרובים גישה למאגר סרטוני ההדרכה של תומכים מתנדבים, להציע להם ולמקבלי החלטות פגישות ליווי, לפחות בשנתיים הראשונות, ולפרסם את קו הסיוע הטלפוני של האפוטרופוס הכללי לנושא קבלת החלטות נתמכת. קו הסיוע הטלפוני הוא אמצעי מרכזי לקבלת עזרה בנושא, אך ממצאי המחקר הראו כי תומכים קרובים רבים אינם מכירים את השירות.

כדי להקל את התמודדותם של תומכים קרובים עם גופים רשמיים, כגון בנקים או קופות חולים, שלא מכירים את ההסדר של קבלת החלטות נתמכת או את תפקיד התומך, יש לשקול מענים שיסייעו לתומכים קרובים – הנפקת תעודת תומך, הפעלת קו טלפוני ייעודי לגופים שלישיים ולספקי שירותים שיוכלו לקבל מענה בזמן אמת וכן בחינת אפשרות של יצירת "רשם צוויים" (registry) שיהיה נגיש לנציגים של גופים רשמיים, בדומה למודל באירלנד (להרחבה ראו: <https://www.decisionsupportservice.ie/services/search-register>).

עוד פרסומים של המכון בנושא

אילי, ת., קורן, י. ורימון-גרינשפון, ה. (2024). קבלת החלטות נתמכת – מחקר הערכה לתוכנית פיילוט 'תומכים מתנדבים'. דמ-983-24. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.

רימון-גרינשפון, ה. (2021). קבלת החלטות נתמכת בישראל: מדיניות, יישום ואתיקה. דמ-889-21. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.

רימון-גרינשפון, ה., יאבו, מ., פורסטנברג-נמר, ר. וריבקין, ד. (2020). קבלת החלטות נתמכת: היבטים יישומיים, הגנות ופיקוח ותמיכה מיטבית – סקירה בין-לאומית. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון: brookdale.jdc.org.il

מקורות

- דן, א. ואורבך-ברנע, ק. (2025) מחקיקה ליישום של קבלת החלטות נתמכת בישראל: נקודת מבטן של מעצבות מדיניות. *ביטחון סוציאלי*, 124, 167-177. https://www.gov.il/he/pages/story_20_02_25
- מערך הדיגיטל הלאומי. (2025). *מדידת איכות השירות הממשלתי לציבור – דו"ח מסכם לשנת 2023*. <https://www.gov.il/he/pages/madidareport2023>
- האפוטרופוס הכללי, משרד המשפטים. (2022). *דוח שנתי 2022*.
- משרד המשפטים. (2024). *תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (קבלת החלטות נתמכת), התשפ"ד – 2024*. משרד המשפטים, האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה. https://www.gov.il/he/pages/news_18_04. נדלה בתאריך 5.1.2026.
- רימון-גרינשפון, ה.. (2021) *קבלת החלטות נתמכת בישראל: מדיניות, יישום ואתיקה*. דמ-889-21. מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל. [/https://brookdale.jdc.org.il/publication/supported-decision-making-in-israel-policy-practice-and-ethics](https://brookdale.jdc.org.il/publication/supported-decision-making-in-israel-policy-practice-and-ethics)